

УДК 364-1.37.013

DOI 10.32782/2412-9208-2024-3-185-197

**ON THE QUESTION OF SOCIAL-PSYCHOLOGICAL SUPPORT
AND ITS PLACE IN THE MODERN SCIENTIFIC PARADIGM**

**ДО ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ
ТА ЙОГО МІСЦЯ У СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ**

Alina SYNYSIA,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Teacher at the Department of Applied
Psychology and Speech Therapy,
Berdiansk State Pedagogical
University
66, Zhukovsky Str., Zaporizhzhia,
69000, Ukraine

Аліна СИНИЦЯ,

кандидат педагогічних наук, доцент,
викладач кафедри прикладної
психології та логопедії,
Бердянський державний
педагогічний університет
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя,
69000, Україна

alina_starceva@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6526-0207>

ABSTRACT

The article provides a theoretical and methodological analysis of the concept of «social-psychological support» in the context of the modern scientific paradigm. A detailed review of statistical data on internally displaced persons in Ukraine in recent years was carried out, which made it possible to outline the main challenges faced by people forced to leave their homes. The strategies of socio-psychological support of internally displaced persons are defined, and their necessity and social significance in the conditions of the modern crisis are noted. Combined analysis and comparison of concepts such as «help», «support» and «support» followed by a study of different approaches to defining the definition of «social-psychological support». The author's proposed definition of this term considers modern realities and work specifics with internally displaced persons.

The structure of socio-psychological support is outlined, which includes the following components: diagnostic-targeted, operational-instrumental, community-communicative, and assessment-corrective. The functional aspects of support, which include psychological support, social adaptation, psychosocial rehabilitation, advisory assistance, facilitating interaction with other social services, restoring family and community ties, and promoting self-sufficiency and self-realization of individuals, are analyzed in detail. The importance of monitoring and evaluating the results of socio-psychological support is emphasized separately. The study focuses on the peculiarities of providing social and psychological support for internally displaced persons in modern conditions based on the legislative framework of Ukraine. The need to implement and improve social and psychological support practices as an essential tool for integrating internally displaced persons into society is emphasized. The

autonomous place of the concept of «social-psychological support» in the modern scientific paradigm has been proven.

Key words: *assistance, support, socio-psychological support, internally displaced persons, systematic approach, structure of support, functions of support.*

Вступ. Особливості життя в Україні сьогодні сприяють виникненню раніше невідомих нам станів, що спричиняють вплив на особистість та викликають різноманітні емоційні реакції. Воєнна травматизація створює реальну загрозу накопичення і посилення стресових реакцій, постраваматичних розладів, зменшення індивідуальних ресурсів особистості, зниження загальної якості життя, уповільнення життєвої активності, різноманітних викривлень у формуванні життєвих планів і перспектив. Надзвичайні ситуації, конфлікти по всьому світу, війна значно вплинули на зростання кількості внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО). Яскраво виражена сьогодні ситуація зростання кількості ВПО саме під час повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Наразі кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб в Україні досягає 4,9 млн осіб. З них – 3,6 млн – особи, які перемістилися (чи повторно перемістилися) після початку повномасштабної війни в Україні [1].

Внутрішньо-переміщені особи виявляються вразливою групою, яка потребує соціально супроводу та адаптації до нового оточення. Дослідження процесів в соціальному супроводі ВПО в умовах сьогодення на прикладі громад висвітлює важливість створення гнучких та комплексних програм, які відповідають їхнім потребам, сприяють їхній адаптації та інтеграції у новому оточенні та впливають на загальну стабільність та розвиток громади. Зазначимо, що інтеграція ВПО у громаду має важливі соціальні та економічні наслідки для самої громади: спеціальних знань, підходів та ресурсів для забезпечення не лише їхнього статусу у суспільстві, але й забезпеченням їхніх основних потреб, включаючи освіту, працевлаштування, житло, медичну допомогу та психологічну підтримку. Важливою складовою соціальної роботи з внутрішньо-переміщеними особами, а також з усіма громадянами України, які на собі відчули війну та її наслідки, є соціально-психологічний супровід з позиції комплексного та міждисциплінарного підходу[4].

Останні роки питання супроводу цікавить все більше дослідників. Зокрема у нашій країні дослідження проблеми соціально-психологічного супроводу внутрішньо переміщених осіб займаються такі науковці як Л. Ковальчук, К. Левченко, О. Малиновська, О. Ольхович, Л. Третиннікова та ін. У своєму науковому доробку О. Непомнящий демонструє комплексну модель надання допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні. Науковці І. Кузнецов та В. Устименко приділили чимало уваги правовому захисту внутрішньо-переміщених осіб [5]. Особли-

вості міграційних процесів перебувають в центрі наукових пошуків та дискусій наступних дослідників: Г. Гудвін-Гілл, Л. Холборн, Т. Хаммар, Є. Бритченко, Н. Герасименко, О. Бандурка та ін. [15]. На сьогодні існує необхідність покращення стану та розробку нових шляхів актуалізації соціально-психологічного супроводу ВПО виходячи з умов та запитів сьогодення.

Метою статті є теоретико-емпіричне дослідження питання соціально-психологічного супроводу та його місця у сучасній науковій парадигмі. Основне завдання – теоретико-методичний аналіз джерельної бази; емпіричний аналіз даних наукового дослідження; визначення місця соціально-психологічного супроводу у сучасній науковій парадигмі.

Методи та методика дослідження. *Теоретичні:* аналіз, узагальнення джерельної бази для визначення особливостей стану розробленості представленого наукового питання в сучасній логопедії; *емпіричні:* узагальнені дані теоретико-методичного пошуку.

Результати та дискусії. Приймаючи до уваги обставини у яких перебувають українці сьогодні, ми розуміємо, що війна має значний вплив на якість життя громадян країни. Вона призводить до втрати житла, роботи, доходів, а також до погіршення фізичного та психічного здоров'я. Тому сьогодення вимагає вирішення нових викликів суспільства враховуючи складність життєвих обставин, що виникають у наслідок повномасштабного вторгнення РФ на територію України. Зокрема, дослідження питання місця соціально-психологічного супроводу у сучасній науковій парадигмі та широке впровадження даного напрямку у спектр надання соціальних послуг.

Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» №1706-VII від 29.10.2022 внутрішньо переміщені особи є громадяни України, особи без громадянства або іноземці, які на законних підставах проживають в Україні, які вимушено залишили свої домівки чи місця проживання. Звичайно, зокрема через та/або з метою уникнення наслідків збройного конфлікту, окупації, загального насильства, порушення прав людини, природних чи техногенних катастроф та без перетину міжнародно визнаних кордонів України [1].

Згідно з даними вище зазначеного закону[1] до внутрішньо переміщених осіб належать: 1) фізичні особи; 2) громадяни України; 3) особи, що не мають громадянства України, але на законних підставах постійно проживають на території України; 4) не перетинають кордон України при зміні свого місце резиденції та були вимушені залишити місце проживання через надзвичайний стан, зокрема війну в Україні.

Соціальний супровід є одним із важливих інструментів, який допомагає людям пережити війну та відновити своє життя. Він може надаватися у вигляді грошової допомоги, матеріальної допомоги (продукти

харчування, одяг, житло), медичної допомоги, психологічної підтримки та інших видів допомоги. Соціальна допомога в контексті війни є складним і багатограним завданням. Вона вимагає ефективної організації та координації зусиль державних органів, міжнародних організацій, волонтерських організацій та приватних благодійних організацій, меценатів. В умовах воєнного стану люди потребують не лише соціального супроводу, особливого значення набуває психологічний супровід. Саме соціально-психологічний супровід є невід'ємною складовою підтримки, яка важлива для забезпечення добробуту та якості життя населення, що переживають наслідки війни та внутрішнього переміщення.

Соціальний супровід – комплекс заходів, що включає оцінку потреб отримувача послуг, визначення шляхів вирішення ключових проблем, навчання та розвиток навичок, спрямованих на подолання або мінімізацію складних життєвих обставин, регулярні зустрічі чи візити з отримувачем послуг. Використовується для контролю за виконанням призначених завдань і допомоги в отриманні інших послуг [1].

Соціальний супровід забезпечує: здійснення соціальної допомоги, надання соціальних послуг та соціальної реабілітації відповідно до індивідуальних потреб та характеру самої проблеми; соціальне виховання, включаючи створення умов і проведення заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння загальних і спеціальних знань, соціального досвіду, з метою формування позитивних соціально-ціннісних орієнтацій; психологічний, соціальний та юридичний супровід, метою якого є надання професійної посередницької допомоги у вирішенні різноманітних проблем; консультування, що розкриває основні напрямки подолання складних життєвих обставин; збереження, підтримка та захист здоров'я членів сім'ї чи окремих осіб, сприяння досягненню поставлених цілей і розкриттю свого внутрішнього потенціалу тощо [1].

Сьогодні питання соціально-психологічного супроводу привертає увагу як вітчизняних так і зарубіжних науковців. Вітчизняні дослідники М. Дворник [11], А. Журавель [4], М. Мушкевич [6], Т. Титаренко [7], Т. Перегудова [7] та ін. досліджують специфіку соціально-психологічного супроводу, визначають його структуру та шляхи реалізації. Зарубіжні дослідники В. Jordan [12], А. Matsakis [15], D. Ryan [13], S. Verbosky [12] досліджують проблематику соціально-психологічних наслідків військових конфліктів, що концентрується навколо негативного впливу травматичного досвіду війни на ветеранів та членів їхніх родин; R. Dekel [14], T. Franciskovic [15], J. Price [15], Z. Solomon [13] зосереджують увагу на розвитку посттравматичного стресового розладу у військовослужбовців та членів їхніх сімей. Водночас серед психологічних проблем воєнного і майбутнього поствоєнного суспільства чи не найгострішою є пошук можливостей оптимізації переходу до умов мирного життя різних кате-

горій населення країни. Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги», зокрема, виконавчими органами сільських рад об'єднаних територіальних громад забезпечується надання базових соціальних послуг. Однією з таких послуг є послуга соціально-психологічного супроводу [1].

Вважаємо, за необхідне детальніше розглянути поняття «соціально-психологічного супроводу». Розпочнемо з аналізу поняття «супровід», що означає тривалий, неперервний рух фахівця з особою, яка потребує будь-якої допомоги, використовуючи її потенційні можливості, діючи на випередження розвитку. Поняття «супровід» у психолого-педагогічному аспекті частіше розглядається як метод, що забезпечує створення умов для прийняття суб'єктом оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору. Власне, супровід – це завжди взаємодія що супроводжує і того, відносно кого здійснюють супровід, і того, хто його забезпечує [6].

У соціально-педагогічному просторі питання супроводу розглянуто сучасними науковцями, які наповнили його науковим змістом. Так, М. Мушкевич стверджує, що соціально-психологічний супровід – це системна діяльність психолога/соціального працівника спрямована на створення комплексної системи клініко-психологічних, психолого-консультативних і психотерапевтичних умов, що сприяють розвитку знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню, нормалізації стосунків з метою успішної інтеграції та самореалізації особистості [5].

На думку А. Журавель, соціально-психологічний супровід – це проведення комплексу заходів з метою подолання ускладнень, підвищення рівня загальної та ситуативної психологічної стійкості і сприяння ефективному виконанню завдань в різних умовах діяльності [4].

Згідно дослідження Ю. Гундертайло, соціально-психологічний супровід ВПО – комплекс специфічних довготривалих і системних заходів, що забезпечують психологічну підтримку та соціального сприяння інтеграції таких осіб у місцеві громади в умовах переходу від війни до миру. Належить розуміти, що соціально-психологічний супровід ВПО є завданням загальнодержавного рівня і в цій сфері, безперечно, потрібне співробітництво з відповідними органами і міністерствами, оскільки саме від заданих соціально-політичних векторів будуть залежати конкретні практичні заходи в місцевих громадах, ініційовані як виконавчою владою, так і громадянським суспільством.

Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» так пояснює визначення соціально-психологічного супроводу – як вид соціальної роботи, спрямованої на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою

подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їх соціального статусу [2].

Основна мета соціально-психологічного супроводу – здійснення комплексного підходу до розв'язання соціальних проблем, покращення психологічного благополуччя, а також сприяння інтеграції та адаптації ВПО у суспільстві. Включає в себе професійну діяльність фахівців, спрямовану на допомогу людям у складних ситуаціях, надання психологічної та соціальної підтримки, а також сприяння розвитку їхнього потенціалу. Соціально-психологічний супровід є важливою складовою соціальної роботи і полягає в індивідуалізованій допомозі та консультуванні, спрямованій на подолання психологічних, соціальних та психосоціальних труднощів осіб.

Згідно з вище зазначеним, ми вважаємо, що соціально-психологічний супровід (далі СПС) – це тривалий, неперервний рух фахівця з особою, яка потребує соціальної та психологічної підтримки, використовуючи її потенційні можливості, діючи на випередження стану. Основна мета даного процесу покращення психологічного стану, розвиток особистості та сприяння соціальної інтеграції реципієнта, надаючи підтримку на різних рівнях і у різних сферах їхнього життя. Учасники такого супроводу є агент, реципієнт, а також життєва ситуація (рис. 1).

Рис. 1. Модель взаємозв'язку учасників соціально-психологічного супроводу

Згідно з дослідженням І. Локтевої, модель СПС орієнтована на постійну взаємодію між складовими супроводу до розв'язання важливих питань, що впливають на особистість у соціальному просторі.

Агент – це фахівець або особа, яка надає соціальний супровід. Це може бути соціальний працівник, психолог, консультант, медичний працівник або будь-яка інша особа, яка має необхідні знання і навички для підтримки реципієнта. Роль агента полягає в наданні інформації, психологічній підтримці, консультуванні та інших послугах, спрямованих на полегшення ситуації реципієнта.

Бенефіціарами (реципієнтами/отримувачами) соціальної послуги соціально-психологічного супроводу є особи (сім'ї), яка перебуває у

складних життєвих обставинах (в нашому випадку внутрішньо переміщені особи), які не можуть самостійно подолати або мінімізувати негативні наслідки цих ситуацій. Це можуть бути клієнти, пацієнти, підопічні або будь-які інші особи, які потребують допомоги і підтримки. Роль реципієнта полягає в участі в процесі, виявленні своїх потреб та сприйнятті допомоги від агента.

Життєва ситуація – це контекст або умови, в яких відбувається соціально-психологічний супровід. Це може бути кризова ситуація, медичний діагноз, життєві труднощі, конфліктна ситуація, переїзд чи будь-який інший фактор, який вимагає підтримки. Ситуація визначає характер та обсяг соціального супроводу [4].

Титаренко Т. засвідчує, що структурне представлення соціально-психологічного супроводу допомагає зрозуміти, що соціально-психологічний супровід – це взаємодія між агентом та реципієнтом в певному контексті або ситуації. Кожен з цих компонентів важливий для успішного проведення соціально-психологічного супроводу, і їхні взаємовідносини визначають результати цього процесу [7].

Соціально-психологічний супровід включає чотири основних етапи, кожен з яких відіграє важливу роль у процесі надання супроводу. *Діагностико-цільовий етап* включає в себе процес діагностики і визначення цілей і завдань соціально-психологічного супроводу. Іншими словами, це етап, на якому фахівці визначають потреби та проблеми реципієнта, а також встановлюють конкретні цілі та завдання, які мають бути досягнуті під час супроводу. *Діагностичний етап* допомагає зрозуміти, які аспекти психологічного та соціального стану реципієнта потребують уваги і які результати мають бути досягнуті. Операційно-інструментальний етап включає в себе розробку та впровадження конкретних методів, прийомів та інструментів для досягнення визначених цілей. Фахівці використовують психологічні та соціальні методи, які спрямовані на підтримку реципієнта, адаптацію до нових умов та розв'язання психологічних проблем. Також, цей компонент визначає, як саме буде надаватися допомога та які дії повинні бути виконані фахівцем.

Спільно-комунікативний етап орієнтований на взаємодію між реципієнтом та агентом соціально-психологічного супроводу. Він включає в себе комунікаційні навички та прийоми, спрямовані на встановлення довіри, підтримку, сприяння висловленню емоцій та почуттів, а також розвиток ефективної спільної роботи. Цей компонент допомагає створити сприятливий психологічний клімат для реципієнта та сприяє його взаємодії з фахівцем. *Оцінно-корекційний етап* передбачає постійне відстеження та оцінку результатів соціально-психологічного супроводу. Фахівці визначають, чи досягнуті визначені цілі, і проводять корекцію методів і підходів, якщо це необхідно. Він також передбачає взаємооб-

мін інформацією між агентом та реципієнтом щодо покращення ситуації та власних психологічних станів [7]. Ці етапи разом утворюють систему психо-соціальної підтримки, спрямовану на полегшення адаптації, подолання труднощів та покращення якості життя реципієнта.

Соціально-психологічний супровід внутрішньо переміщених осіб реалізує ряд функцій, які спрямовані на підтримку та покращення психологічного та соціального стану ВПО в умовах сьогодення [11]. Функції соціально-психологічного супроводу, насамперед захисні, емоційно стабілізаційні та інструментальні, забезпечують якість контактів, задоволеність ними, внутрішній зміст взаємодії, її значущість для особистості. Продуктивний супровід передбачає пильність тих, хто супроводжує постраждалого, їхню глибоку включеність у проблеми іншої людини, емпатійність, терпіння, вміння толерувати агресивні вислови та дії.

Спираючись на дані наукових розвідок Т. Титаренко та М. Дворник, соціально-психологічний супровід можна охарактеризувати деякими особливостями, що свідчать про його унікальність та відмінність від інших способів взаємодії з ВПО: *по-перше*, соціально-психологічний супровід не є рядом окремих інтервенцій. Це зазвичай досить тривалий процес конструктивної комунікації між агентом і реципієнтом. Супровід, як правило, пролонгований, процесуальний, розрахований на певний проміжок часу; *по-друге*, соціально-психологічний супровід не є директивною, авторитарною взаємодією. Він занурений у реальне повсякденне життя людини, й особливі, довірчі відносини, що складаються між реципієнтом і агентом, забезпечують його недирективний вплив; *по-третє*, соціально-психологічний супровід досить рідко зосереджується лише на одній окремій активності людини, яку супроводжують. Він зазвичай передбачає різнобічність впливів на всі основні сфери життя реципієнта і має комплексний характер. Постраждали більшою мірою залучаються до спільної діяльності, краще реінтегруються в суспільне життя за умови, що в роботі з ними беруть участь водночас кілька агентів соціально-психологічного супроводу (професіонали-психологи, члени сімей, волонтерські об'єднання тощо); *по-четверте*, соціально-психологічний супровід зазвичай непрямий, опосередкований – на відміну від психологічної допомоги. Якщо психологічну допомогу надає безпосередньо людина людині (психотерапевт, волонтер, член сім'ї), то психологічний супровід спирається, крім безпосереднього контакту агента з реципієнтом, також на контакт, опосередкований спільнотою, обумовлений комунікативною взаємодією [11].

Висновки та перспективи. Згідно теоретико-методичного аналізу джерельної бази з теми наукового дослідження ми визначили місце соціально-психологічного супроводу серед сучасних наукових понять.

Підкреслили його необхідність та соціальну значущість. Проаналізували поняття допомога, підтримка та супровід. Вивчили різні підходи до визначення поняття соціально-психологічний супровоід та запропонували власне визначення досліджуваної дефініції. Соціально-психологічний супровід – це комплексний процес, спрямований на надання психологічної підтримки, соціальної адаптації та допомоги внутрішньо переміщеним особам для полегшення переходу в нове середовище та відновлення психологічного благополуччя. Структура включає чотири компоненти: діагностико-цільовий, операційно-інструментальний, спільотно-комунікативний та оцінково-корекційний компонент. Функції соціально-психологічного супроводу включають психологічну підтримку, соціальну адаптацію, психосоціальну реабілітацію, консультативну допомогу, підтримку взаємодії з іншими службами, відновлення родинних та громадських зв'язків, сприяння самодостатності та самореалізації, моніторинг та оцінку результатів.

Дослідивши особливості забезпечення соціально-психологічного супроводу внутрішньо переміщених осіб в умовах сьогодення спираючись на дані Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» №1706-VII від 29.10.2022 та аналізу сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових джерел окреслили коло основних ознак внутрішньо переміщеної особи. Проаналізували статистичні дані ВПО в Україні за останні роки. Визначили основні труднощі з якими зустрічаються люди, які вимушено покинули домівки.

Визначили, що важливою умовою соціально-психологічного супроводу є створення сприятливого середовища, яке має сформувати «friendly» простір для ефективного життєконструювання та самореалізації ВПО, адже наразі ця група стикається (коли йдеться про сприйняття місцевими громадами) з певними соціальними стереотипами. Згідно з даними сучасних досліджень для ефективності соціально-психологічного супроводу ВПО слід організувати на трьох рівнях, які послідовно і комплексно могли б забезпечити ефективний процес інтеграції ВПО в місцеві громади, створити доброзичливий простір для місцевих ініціатив, підвищити резильєнтність на рівні держави: макrorівень, мезорівень, мікрорівень. Та визначили вектори соціально-психологічного супроводу ВПО.

Системне застосування стратегій соціально-психологічного супроводу постраждалих дасть змогу забезпечити після завершення війни поступове розгортання у суспільстві культури миру та конструктивні особистісні трансформації постраждалих від воєнних дій. Дозована стимуляція ресурсів особистості під час соціально-психологічного супроводу сприятиме прискоренню і полегшенню переходу країни до умов мирного життя.

Можна виділити декілька векторів спрямування соціально-психологічного супроводу постраждалих. По-перше, це спрямованість на пряму, безпосередню допомогу людині, що забезпечує відновлення після травматизації. По-друге, це спрямованість на опосередковану допомогу через активізацію роботи спільнот, до яких людина включена, що створює потенційне середовище конструктивних трансформацій. По-третє, це спрямованість на соціальні мережі, їхню розгалуженість, глибину та інтенсивність контактів, що підживлює комунікативні ресурси особистості.

Наше дослідження не вичерпує розв'язання усіх аспектів даного питання та потребує подальшого дослідження. Перспективами вбачаємо дослідження шляхів реалізації соціально-психологічного супроводу в умовах сьогодення.

Література

1. Внутрішньо переміщені особи. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>.
2. Закон України «Про соціальні послуги». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15>.
3. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» №1706-VII від 29.10.2022.
4. Локтева І. Вимірювання соціального відторгнення внутрішньо переміщених осіб. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія*. 2020. Вип. 1 (6). С. 55–59.
5. Методичні рекомендації щодо організації та надання психологічної допомоги дітям та сім'ям внутрішньо переміщених осіб. URL: <https://psycholog.school15.org.ua/metodychni-rekomendacziyi-shhodo-organizacziyi-ta-nadannya-psychologichnoyi-dopomogy-dityam-ta-simyam-vnutrishno-peremishhenyh-osib/>
6. Мушкевич М. І. Поняття супроводу у сучасній психологічній науці. 2021. Т. 13. С. 287–294. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1338/3/pon_suprov.pdf.
7. Організація соціально-психологічного супроводу дітей, сімей, які постраждали внаслідок військових конфліктів / авт. кол.: Герило Г.М., Гніда Т.Б., Корнієнко І.О., Луценко Ю.А.; заг. ред. Ю.А. Луценко. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 128 с.
8. Перегудова Т. Охоплення соціальною допомогою внутрішньо переміщених осіб як критерій ефективності заходів адаптації. *Науково-економічний та суспільно-політичний журнал*. 2016. № 7. С. 43–50.
9. Синиця А.О. Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем: дис. канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2024. 258 с.
10. Титаренко Т. Соціально-психологічний супровід посттравматичних особистісних трансформацій. *Scientific Studios on Social and Political Psychology*. 2020. № 45(48). С. 59–68. URL: [https://doi.org/10.33120/ssj.vi45\(48\).142](https://doi.org/10.33120/ssj.vi45(48).142).
11. Як допомогти особистості в період переходу від війни до миру: соціально-психологічний супровід: практичний посібник / за наук. ред. Т.М. Титаренко, М.С. Дворник / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кривницький: Імекс-ЛТД, 2022. 154 с.

12. Dar A. A., Deb S. Psychological distress among young adults exposed to armed conflict in Kashmir. *Children and Youth Services Review*. 2020. Vol. 118. P. 105460. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105460>.

13. Opoku C. B., Kwofie J., Asirifi M. A. P. Critical factors impacting psychosocial well-being of mining-induced displaced and resettled persons in Ghana. *The Extractive Industries and Society*. 2024. Vol. 19. P. 101499. <https://doi.org/10.1016/j.exis.2024.101499>.

14. Salihu D., Chutiya M., Bello U. M., Wong E. M. L., Pich J., Alsharari A. F., Ali M. U., Sulaiman S. K., Kwan R. Y. C. Coping strategies of internally displaced persons and the host community in a region of armed conflict: A cross-sectional study. *Psychiatry Research*. 2024. Vol. 339. P. 116035. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2024.116035>.

15. Salihu D., Wong E., Kwan R., Ho G., Chutiya M., Surajo K., Bello U., Ibrahim A., Ali M., Wang S., Bashir K., Jalo H., Haddad M., Suleiman A., Ajio D., Ali G., Leung D. Y. Anxiety, depression and stress among internally displaced persons and host community in an armed conflict region: A comparative study. *Psychiatry Research*. 2022. Vol. 315. P. 114700. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2022.114700>.

16. Tassang A. E., Guoqing S., Akintunde T. Y., Sayibu M., Isangha S. O., Adedeji A., Musa T. H. Social integration, solidarity, and psychological health of internally displaced persons in Cameroon: *Exploring the role of community satisfaction*. *Heliyon*. 2023. Vol. 9(10). P. e20361. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e20361>.

17. Zhu D., He Y., Wang F., Li Y., Wen X., Tong Y., Xie F., Wang G., Su P. Inconsistency in psychological resilience and social support with mental health in early adolescents: A multilevel response surface analysis approach. *Journal of Affective Disorders*. 2024. Vol. 361. P. 627–636. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2024.06.086>.

References

1. Vnutrishno peremishcheni osoby. (n.d.). Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy. [Internally Displaced Persons. Ministry of Social Policy of Ukraine.] Retrieved from: <https://www.msp.gov.ua/timeline/vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy «Pro sotsialni posluhy». (n.d.). [Law of Ukraine «On Social Services».] Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15> [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib» [Law of Ukraine «On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons»] №1706-VII vid 29.10.2022. [in Ukrainian].

4. Loktieva, I. (2020). Vymiriuвання sotsialnoho vidtorhnennia vnutrishno peremishchenykh osib [Measuring Social Exclusion of Internally Displaced Persons]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Sotsiologia*, 1(6), 55–59. [in Ukrainian].

5. Metodichni rekomendatsii shchodo orhanizatsii ta nadannia psykholohichnoi dopomohy ditiam ta simiam vnutrishno peremishchenykh osib. (n.d.). [Methodological Recommendations on the Organization and Provision of Psychological Assistance to Children and Families of Internally Displaced Persons]. Retrieved from: <https://psycholog.school15.org.ua/metodychni-rekomendacziyi-shchodo-organizacziyi-ta-nadannya-psykholohichnoyi-dopomogy-dityam-ta-simiyam-vnutrishno-peremishchenykh-osib/> [in Ukrainian].

6. Mushkevych, M. I. (2021). Poniattia suprovodu u suchasni psykholohichni nautsi [The Concept of Support in Modern Psychological Science]. 13, 287–294. Retrieved from: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1338/3/pon_suprov.pdf [in Ukrainian].

7. Herylo, H. M., Hnida, T. B., Kornienko, I. O., & Lutsenko, Yu. A. (2018). Orhanizatsiia sotsialno-psykholohichnoho suprovodu ditei, simei, yaki postrazhdaly vnaslidok viiskovykh konfliktiv [Organization of Social and Psychological Support for Children and Families

Affected by Military Conflicts]. (Yu. A. Lutsenko, Ed.). Kyiv: UNMTs praktychnoi psykholohii i sotsialnoi roboty. [in Ukrainian].

8. Perehudova, T. (2016). Okhoplennia sotsialnoiu dopomohoiu vnutrishno peremishchenykh osib yak kryterii efektyvnosti zakhodiv adaptatsii [Social assistance coverage of internally displaced persons as a criterion for the effectiveness of adaptation measures]. *Naukovo-ekonomichnyi ta suspijno-politychnyi zhurnal*, (7), 43–50. [in Ukrainian].

9. Synytsia, A. O. (2024). Lohopedychnyi suprovid dytyny rannoho viku z tserebralnym paralichem: Dys. kand. ped. nauk (13.00.03) [Speech therapy support of a young child with cerebral palsy: dissertation. Ph.D. ped. Sciences: 13.00.03]. Kyiv. [in Ukrainian].

10. Tytarenko, T. (2020). Sotsialno-psykholohichniy suprovid posttravmatychnykh osobystisnykh transformatsii [Socio-psychological support of post-traumatic personal transformations]. *Scientific Studios on Social and Political Psychology*, 45(48), 59–68. [https://doi.org/10.33120/ssj.vi45\(48\).142](https://doi.org/10.33120/ssj.vi45(48).142) [in Ukrainian].

11. Tytarenko, T. M., & Dvornyk, M. S. (Eds.). (2022). Iak dopomohty osobystosti v period perekhodu vid viiny do myru: Sotsialnopsykholohichniy suprovid [How to help an individual during the transition from war to peace: socio-psychological support: a practical guide]. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD. [in Ukrainian].

12. Dar, A. A., & Deb, S. (2020). Psychological distress among young adults exposed to armed conflict in Kashmir. *Children and Youth Services Review*, 118, 105460. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105460>

13. Opoku, C. B., Kwofie, J., & Asirifi, M. A. P. (2024). Critical factors impacting psychosocial well-being of mining-induced displaced and resettled persons in Ghana. *The Extractive Industries and Society*, 19, 101499. <https://doi.org/10.1016/j.exis.2024.101499>

14. Salihi, D., Chutiyaami, M., Bello, U. M., Wong, E. M. L., Pich, J., Alsharari, A. F., ... & Kwan, R. Y. C. (2024). Coping strategies of internally displaced persons and the host community in a region of armed conflict: A cross-sectional study. *Psychiatry Research*, 339, 116035. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2024.116035>

15. Salihi, D., Wong, E., Kwan, R., Ho, G., Chutiyaami, M., Surajo, K., ... & Leung, D. Y. (2022). Anxiety, depression and stress among internally displaced persons and host community in an armed conflict region: A comparative study. *Psychiatry Research*, 315, 114700. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2022.114700>

16. Tassang, A. E., Guoqing, S., Akintunde, T. Y., Sayibu, M., Isangha, S. O., Adedeji, A., & Musa, T. H. (2023). Social integration, solidarity, and psychological health of internally displaced persons in Cameroon: Exploring the role of community satisfaction. *Heliyon*, 9(10), e20361. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e20361>

17. Zhu, D., He, Y., Wang, F., Li, Y., Wen, X., Tong, Y., ... & Su, P. (2024). Inconsistency in psychological resilience and social support with mental health in early adolescents: A multilevel response surface analysis approach. *Journal of Affective Disorders*, 361, 627–636. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2024.06.086>

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено теоретико-методичний аналіз поняття «соціально-психологічний супровід» у контексті сучасної наукової парадигми. Здійснено детальний огляд статистичних даних щодо внутрішньо переміщених осіб в Україні за останні роки, що дало можливість окреслити основні виклики, з якими стикаються люди, вимушені покинути свої домівки. Визначено стратегії соціально-психологічного супроводу внутрішньо переміщених осіб, зауважено на його необхідності та соці-

альній значущості в умовах сучасної кризи. Здійснений аналіз та співставлення понять, таких як «допомога», «підтримка» та «супровід», із подальшим дослідженням різних підходів до визначення дефініції «соціально-психологічний супровід». Запропоновано авторське визначення цього терміну, яке враховує сучасні реалії та специфіку роботи з внутрішньо переміщених осіб.

Окреслено структуру соціально-психологічного супроводу, до складу якого входять такі компоненти: діагностико-цільовий, операційно-інструментальний, спільно-комунікативний та оцінно-корекційний. Детально проаналізовано функціональні аспекти супроводу, які охоплюють психологічну підтримку, соціальну адаптацію, психосоціальну реабілітацію, консультативну допомогу, сприяння взаємодії з іншими соціальними службами, відновлення родинних та громадських зв'язків, а також сприяння самодостатності й самореалізації осіб. Окремо наголошено на важливості моніторингу та оцінки результатів соціально-психологічного супроводу. У дослідженні зосереджено увагу на особливостях забезпечення соціально-психологічного супроводу внутрішньо переміщених осіб у сучасних умовах на основі законодавчої бази України. Підкреслено необхідність реалізації та вдосконалення практик соціально-психологічного супроводу як важливого інструменту інтеграції внутрішньо переміщених осіб у суспільство. Доведено автономне місце поняття «соціально-психологічний супровід» у сучасній науковій парадигмі.

Ключові слова: допомога, супровід, соціально-психологічний супровід, внутрішньо-переміщенні особи, системний підхід, структура супроводу, функції супроводу.